

СТАРА И СРЕДНОВЕКОВНА ИСТОРИЯ ANCIENT AND MEDIEVAL HISTORY

ЖИВКО Ж. ЖЕКОВ / Jivko J. Jhekov

ИФИКРАТ – СТРАТЕГЪТ РЕФОРМАТОР

Iphicrates – the Reformer-strategist

Transformations of Iphikrat aim to make peltasts, as far as possible, equivalent to hoplites in face-to-face fight. A long spear allows first 3-4 rows to participate in the battle simultaneously, while in the case of hoplites only the first row actually takes part in the fight. Increasing the strike power is also sought by the introduction of the long sword to which peltasts often resort in contrast of hoplites, who rely primarily on the spear.

On the other hand, increased defensive armaments compared to those of the “old” peltasts give Iphikrat’s mercenaries greater resistance in skirmishes with hoplites. Iphikrat’s stay in Thrace from 368 to 360 BC, near Macedonia, and his interference in dynastic struggles there give us a reason to assume that during this period Macedonians were acquainted with innovations of Iphikrat and they are probably the basis for reform in the Macedonian army, held a few years later by Philip II.

Key words: *Iphikrat, peltasts, hoplites, mercenaries*

Атинянинът Ификрат е един от най-забележителните елински стратежи, командвали войски във военните конфликти, разтърсвали Елада, Тракия и Ахеменидската държава през първата половина на IV в. пр. Хр. Той не произлиза от знатен атински род. Според Плутарх Ификрат е син на обушар¹, което не означава априори, че бащата на Ификрат е бил беден, напълно е възможно той да е богат притежател на ергастерии – работилници, в които работят по няколко десетки роби и които носят значителен доход на своите собственици. В порядъка на работна хипотеза тя би обяснила как Ификрат се оказва командир на атинските наемни пелтасти. Заемането на подобна военна длъжност изисква както известен военен авторитет, така и значителни лични средства. В Атина, особено през първата половина на IV в. пр. Хр., е практика стратегите да дофинансират със свои средства подготовката и организацията на войските,

защото полисът през този период се намира в перманентна финансова криза и при провеждането на военни кампании те в повечето случаи са недофинансирани. Тази атинска практика принуждава атинските стратегии да използват свои средства, а понякога и да набавят такива чрез ограбване на съюзниците. Не е известно Ификрат да е предприемал подобни действия преди да поеме командването на атинските наемници под Коринт. От друга страна, не е известно той да се е занимавал и с търговия, въпреки значителната антична наративна традиция за него под формата на анекдоти, която се е запазила до днес. Следователно е логично да се допусне, че бащата на Ификрат е богат атинянин, който притежава работилници за производство на обувки. Той със сигурност не е от знатен род и този факт се използва многократно от противниците на Ификрат, които го обвиняват в липсата на славни предци. Отново Плутарх преразказва следния анекдот „Хармодий син на Хармодий, един от убийците на Хипарх, обвинява Ификрат, че произхожда от незнатен род, а той отговаря: моят род започва с мен, а твоят приключва с теб”².

Първият успех на Ификрат е свързан с командването от него на триера. Той пленява вражески войн и го отвежда на своята триера³. Този факт отново показва, че Ификрат още като млад, в началото на своята военна кариера притежава значителни средства. Длъжността на триерарха, т.е. командира на триерата, изисква значителни лични средства, защото той е длъжен сам да осигури заплатите на моряците и войниците, сражаващи се на неговата триера. Тези факти нареждат Ификрат сред новия атински елит, който започва да заема властови позиции в управлението на Атина в началото на IV в. пр. Хр. Голяма част от представителите на този елит не произлизат от евпатридските родове, както през V в. пр. Хр., а са представители на забогатели в резултат на търговски операции представители на тегите или зевгитите. Ификрат е един от най-интересните и значими представители на този нов атински политически и военен елит, който е много по-отворен към света извън Елада и готов да черпи иновации и решения и от другите етноси, с които се сблъсква, ако прецени, че използваните от тях войски, оръжия или военни тактики са адекватни на моментните военни ситуации.

Истинска известност Ификрат получава благодарение на победата, която удържа с командваните от него наемни атински пелтасти над спартанската мора край Лехеон – 390 г. пр. Хр. Разгромът на цяла спартанска мора само от пелтасти е нещо ново за Елада и демонстрира по безспорен начин на всички бойните качества на пелтастите и стратегическите способности на самия Ификрат. Тезата на Бест, че край Лехеон пелтастите на Ификрат не биха победили без присъствието на атинските хоплити⁴, е трудно приемлива. Фактически към момента, в който атинските хоплити вземат участие в сражението, спартанците вече са разбити⁵.

Понеже през следващите години съдбата на Ификрат е тясно свързана с пелтастите редно е да се разгледа накратко тяхната роля във военното дело на

елините и в частност на атиняните през първата половина на IV в. пр. Хр. В атинската армия наемните пелтасти се превръщат в постоянен контингент от 393 г. пр. Хр. като основите са поставени от наемните пелтасти на Ификрат, спечелили най-големите победи за Атина по суша в Коринтската война. След края на войната те са разпуснати, а вероятно голяма част от тях преминават на служба заедно със своя командир Ификрат при одриския цар Котис I⁶. На практика те остават под контрола на Атина, без да е необходимо тя да плаща тяхната издръжка⁷. Показателен в това отношение е фактът, че Ификрат качва на одриския престол атинския съюзник Котис I, който по-късно получава атинско гражданство⁸, тоест той действа в полза на атинските интереси.

Акциите на пелтастите, командвани от Ификрат около Коринт, са показателни за ролята и задачите, които елинските стратегии възлагат на пелтастите, и които ги правят изключително важна част от елинските армии през IV в. пр. Хр. Основната задача на пелтастите, разположени в Коринт, е да опустошават територията на противника, да нападнат вражеските хоплити от засада⁹. Едни от най-големите си победи и по-късно пелтастите постигат от засади¹⁰. Същевременно те пазят територията на Коринт от подобни акции на противника. Пелтастите се справят успешно с поставената задача – чрез нападения от засада те всяват такъв страх сред аркадските и флиунтските хоплити, че те не смеят да излизат извън крепостните стени на полисите и да влизат в сражение с тях¹¹. Едновременно проличава и тяхната основна слабост в битките с хоплитите – слабото защитно въоръжение¹². Пелтастите побеждават хоплитите благодарение на по-голямата си скорост при придвижването и възможността да обстрелват хоплитите отдалече, без да влизат в ръкопашен бой, в който превъзходството на хоплитите е безспорно¹³.

Решаваща роля за налагането на пелтастите в елинските армии изиграва разгромът на една спартанска мора при Лехеон, след тази битка пелтасти се появяват в армиите на повечето елински полиси¹⁴. Сражението край Лехеон показва на Елада, че непобедимите в сраженията спартански хоплити могат да бъдат побеждавани дори без да се рискува животът на собствените хоплити, а само с помощта на наемни пелтасти. Съответно авторитетът на пелтастите в Елада силно нараства, а тяхното търсене рязко се увеличава.

Сражението край Лехеон и нарасналото търсене на пелтасти след него вероятно провокират повечето аконтисти в Елада да се превъоръжат като пелтасти, т.е. да използват щит пелта. Едва след Лехеон Ксенофонт споменава за пелтасти от изостаналите области във вътрешността на Елада, от които дотогава се рекрутират аконтисти¹⁵. Същевременно повечето от елинските полиси след Лехеон, особено по-големите, още по време на война наемат контингенти от пелтасти. В този контекст трябва да се подчертае, че налагането на пелтастите в елинските армии е верижен процес, предизвикан от промените във военното дело. Появата на пелтасти в армията на един от воюващите полиси принуждава

неговия противник също да наеме такива, а не е резултат от социално-икономическите промени в елинските полиси през IV в. пр. Хр.

Най-големият успех на Ификрат с оглед развитието на античното военно дело в Елада и Македония, а също не и в контекста на античната история през IV в. пр. Хр., е неговата реформа сред пелтастите. По-късно Филип II взема идеята за създаването на македонската фаланга, с помощта на която той се превръща в хегемон на Елада, а синът му Александър Македонски покорява Ахеменидската империя и стига до р. Инд. С това се поставя началото на нов етап от развитието на античния свят, който в съвременната историография е определен с термина елинизъм.

Реформата на Ификрат сред пелтастите е един от най-дискусионните моменти в развитието на елинското военно дело през VI в. пр. Хр. Тя е отразена от Диодор¹⁶ и Корнелий Непот¹⁷, но редица противоречия в тези текстове затрудняват нейния анализ¹⁸. Ситуацията допълнително се усложнява от факта, че Ксенофонт, съвременник и първостепенен извор за разглеждания период, нищо не съобщава за тази реформа, което провокира сериозни съмнения в реалността ѝ по принцип.

Почти всички автори приемат развитата още в средата на XIX в. от Рюстов и Кохли теза, че тя е реален факт, но не конкретизират времето и мястото на нейното провеждане¹⁹. Отговор на този въпрос дава лансираната от Андерсон теза, че Ификрат я провежда в Египет – 374/3 г. пр. Хр. Всички автори, коментиращи тази проблематика, с изключение на Бест, приемат, че реформата обхваща всички пелтасти, лансира се дори терминът стандартен тип пелтаст, с който се разграничават пелтастите след реформата на Ификрат, от тези преди нея²⁰. Единствено Бест отхвърля реалността и я обявява за мит²¹, аргументирайки се с отсъствието на данни за нея в съчиненията на Ксенофонт.

Кардиналният проблем при изследване реформата на Ификрат е противоречието в античната историческа традиция. Въпросът е защо Диодор и Корнелий Непот, които са отдалечени с векове от разглежданата епоха, фиксират реформата, а Ксенофонт, нейният съвременник, не я отразява. Позицията на авторите, оспорващи нейната автентичност с аргумента, че Ксенофонт не споменава за нея²², се усилва от факта, че той е един от способните наемнически командири на своето време и голям познавач на военното дело.

Съществуват няколко фактора, с които може да се аргументира мълчанието на Ксенофонт относно реформата на Ификрат. Първият е отсъствието на контингенти от реформирани пелтасти в Елада до 362 г. пр. Хр., когато свършва изложението в Гръцка история на Ксенофонт. Вторият е, че дори и наличието на тези контингенти да е факт, те не оказват реално влияние върху развитието на елинското военно дело. Третият – за Ксенофонт пелтасти са тези, които притежават щит пелта²³, а реформираниите от Ификрат пелтасти, запазват пелтата на въоръжение²⁴, т.е. от гледна точка на Ксенофонт съществени

промени с пелтастите не настъпват, защото те запазват своята основна определяща характеристика – щитът пелта.

Мълчанието на Ксенофонт може да се обясни и с личната му неприязън към Ификрат²⁵, поради която той премълчава този голям негов успех, чрез този аргумент се ликвидират най-сериозните възражения срещу реалността на реформата. В подкрепа на тази теза е и фактът, че Ксенофонт не споменава за образуването на II Атинско Архе, поради проспартанските си убеждения²⁶. Всъщност, вероятно и четирите изброени причини оказват влияние за мълчанието на Ксенофонт.

Тезата, наложила се в историографията, приема, че реформата на Ификрат обхваща голяма част от елинските наемници, които по този начин полесно се снабдяват с по-евтиния паноплии, въведен от Ификрат. Поради което в ср. IV в. пр. Хр. много често се поставя знак за равенство между наемници и пелтасти. Реално в наротивните извори почти липсват доказателства в подкрепа на тази теза. Най-голямата армия, съставена само от пелтасти, зафиксирана в античната наротивна традиция, се състои от 8000 пелтасти и се командва от атинския стратег Тимотей при обсадата на о. Самос – 366 г. пр. Хр.²⁷ В този случай, въпреки категоричността на извора относно рода войска пелтасти, трябва да се подходи много внимателно, защото комплексният анализ на речите на Исократ показва, че той идентифицира термините наемник и пелтаст, дори когато в конкретни ситуации става въпрос за наемни хоплити²⁸. Той използва подобен подход, за да усилва до крайност негативната си оценка за наемниците. В Елада пелтастите винаги са се разглеждали в по-голяма или по-малка степен като варвари, поради което са кръвожадни и коварни и към тях оценката е много по-негативна от тази за наемниците хоплити.

Опитите да се разглеждат действията на Хабрий в Беотия – 378 г. пр. Хр. – като етап от реформата на Ификрат, довела до създаването на нов тип пелтаст²⁹, не се базират на сериозни аргументи. Тезата на Парк, че атинската пехота се състои само от пелтасти, аргументирана с факта, че Диодор споменава за наемници³⁰, визирайки атинската пехота³¹, предизвиква определени съмнения. Аргументите в полза на контратезата, че в случая става въпрос за хоплити³², а не за пелтасти, изглеждат по-силни. Наемниците са въоръжени с хоплитски щитове асписи³³, а не с пелти както би следвало да е, ако в случая става дума за пелтасти³⁴.

Редица неясноти съществуват около конкретните действия и намерения на Хабрий. Така например не е ясно какво точно цели той с командата си войниците да коленичат на едно коляно. Да се предполага, че те ще очакват в този вид атаката на противника е несериозно. Подобен начин на сражаване не е зафиксиран никъде в Античността, изключваме римската костенурка, защото нейната цел е защита от стрелите на противника, а в конкретната ситуация няма предпоставки да се предполага, че тази е целта на стратега, защото той

успешно отблъсква преди това атаката на спартанските псили³⁵, които са разпръснати и се спасяват с бягство. Единственият аналог на подобно поведение в античността при сходни ситуации е с римските триари, които стоят на едно коляно изчаквайки развоя на сражението да покаже дали е необходима тяхната намеса. Вероятно в случая Хабрий, виждайки колебанието на Агесилай II, заповядва на своите хоплити да коленичат, за да не се изморяват стоейки прави. Възможността за подобна команда се определя от факта, че неговите войници са строени на висок хълм и пред фронта им са изкопани окопи, което не позволява на противника да ги атакува изненадващо, а самият Хабрий, от своя страна, няма намерение да атакува, а иска само да задържи заеманата позиция. Следователно действията на Хабрий в конкретната ситуация нямат нищо общо с реформата сред пелтастите.

В изворите реформата на Ификрат не се датира изрично. Диодор съобщава за нея описвайки събитията през 374/3 г. пр. Хр.³⁶, в контекста на участието на Ификрат като командир на елинските наемници в персийската армия действаща срещу Египет³⁷. Непот, без да съобщава нещо конкретно относно времето и мястото на нейното провеждане, пише, че Ификрат тренира до съвършенство елинските наемници, намиращи се под негово командване в Египет³⁸. Фактът, че Диодор съобщава за реформата под 374/3 г. пр. Хр. и то в контекста на ификратовото участие в персийския поход наред с някои други аргументи, които ще бъдат изложени по-нататък дават основание да се заключи, че реформата е проведена от Ификрат докато подготвя войските за египетския поход. В никакъв случай реформата не може да се свързва със сражението при Лехеон, в него командваните от Ификрат пелтасти прилагат тактиката на тракийските пелтасти. Изследването на причините, поради които Ификрат провежда реформата си сред пелтастите точно при подготовката на египетския поход изисква комплексен анализ на конкретната стратегическа ситуация.

В 374 г. пр. Хр, когато персийският цар Артаксеркс II предприема пореден опит да завоюва Египет, за да усилва войските си, той решава да вербува наемници елини. Реализирането на тази идея е блокирано от продължаващата война между коалициите, групирани около Спарта и Тива в Елада, която ангажира наемниците да се бият там. Артаксеркс II намира изход от създалата се ситуация в идеята за сключване на всеобщ мир в Елада. Той оказва натиск върху воюващите елински полиси да сключат мир, за да привлече на служба техните наемни контингенти, които след неговото сключване ще останат без работа³⁹.

Какви наемници набира Артаксеркс от Елада – хоплити или пелтасти? Пелтасти той може да вербува сравнително лесно от Мала Азия и Тракия, но хоплити оттам не може да набере в достатъчно количество. Следователно акцентът е поставен върху вербуване на хоплити, точно те обаче се събират бавно, понеже повечето полиси изчакват сключването на мира. Условие, без което те

не са съгласни да разпуснат своите наемници⁴⁰, а мирен договор в крайна сметка така и не е сключен. Преговорите между Спарта и Тива се провалят поради нежеланието на тиванците да разпуснат Беотийския съюз, който те оглавяват. Така, чакайки наемните хоплити да се съберат, Ификрат пристъпва към обучение на войниците, които вече са под негово командване⁴¹. Поради указаните по-горе причини те са основно пелтасти, набрани от Тракия и Мала Азия. Тази хипотеза се потвърждава и от факта, че персийските войски, участващи в похода, се командват от Фарнабаз, персийски сатрап в Мала Азия. Той, съгласно персийската традиция, води в поход основно контингенти, набрани от неговата малоазийски сатрапия, вероятно сред тях има много пелтасти, понеже този регион е вторият след Тракия център за вербуването им.

Изворите са единодушни, че докато чака всички наемници да се съберат Ификрат използва времето, за да обучава тези, които вече са под негово командване⁴². Диодор съобщава за реформата на Ификрат в контекста на изложението на египетския поход⁴³, без да уточнява изрично кога точно е проведена⁴⁴. Отговорът на този въпрос може да се намери, ако се отговори на въпроса, кога Ификрат има време и възможност да превъоръжава и обучава пелтастите. Времето е указано от изворите – непосредствено преди началото на похода, докато чака наемниците да се съберат⁴⁵. Вероятно към този момент под командването на Ификрат се намират основно пелтасти, набрани от Тракия и Мала Азия. Така в един момент Ификрат се оказва командир на армия, в която преобладават пелтастите, за да изравни донякъде тяхната боеспособност с тази на елинските хоплити на служба у египтяните⁴⁶. Той копира част от въоръжението на египтяните и въоръжава пелтастите с по-дълги копия от хоплитските, като по този начин им дава възможност, да поразяват хоплитите преди те да ги достигнат с техните. В резултат на това пелтастите могат да се строят във фалангата до хоплитите, решавайки по този начин проблема с недостига на хоплити.

В Елада тази реформа не се налага, защото там има достатъчно хоплити и няма никакъв смисъл те да бъдат замествани с пелтасти. Напротив, в Елада се търсят пелтасти с тяхното изконно въоръжение и тактика, а не реформирани от Ификрат пелтасти. Точно като мятаци копия представя тесалийските пелтасти Ксенофонт в 374 г. пр. Хр.⁴⁷, а не като пелтасти, можещи да се сражават във фаланга.

Необходимост от пелтасти сражаващи се във фаланга, се появява отново пред Ификрат в Тракия, когато в периода 364/3–361 г. пр. Хр. той воюва на страната на одриския владетел Котис I⁴⁸. Той разполага с пелтасти, но му липсват хоплити, което принуждава Ификрат да се обърне към своята стара идея и да обучи част от одриските пелтасти да се сражават вместо хоплити.

Косвено потвърждение на тази теза се открива в едно фрагментарно сведение, където се казва, че македонците научават сбития боен строй, тоест

македонската фаланга от Харидем⁴⁹. Харидем израства като стратег под командата на Ификрат⁵⁰, той е под негово командване и когато последният е на служба при Котис I. А след отказа на Ификрат от командването на одриските войски, той е заместен точно от Харидем, който вероятно поема и командването на реформираните от Ификрат одриски пелтасти. Указанието, че македонците възприемат сбития боен строй от Харидем, респективно Ификрат, предполага, че преди това те трябва да са го изобретили. Античните извори не са запазили данни за реформи на Харидем сред хоплитите или пелтастите, но са запазили такива за Ификрат, при това реформата на последния сред пелтастите, предполага точно построяването им в по-сбит строй от този на хоплитите.

Преобразуванията на Ификрат целят да направят доколкото е възможно пелтастите равностойни на хоплитите във фронталния бой. По-дългото копие дава възможност едновременно в битката да участват първите 3–4 редици, докато при хоплитите реално в боя участва само първата редица. Увеличаване ударната мощ цели също и въвеждането на дългия меч към който пелтастите по-често прибъгват, за разлика от хоплитите, които разчитат основно на копиецо. От друга страна, увеличеното защитно въоръжение в сравнение с това на старите пелтасти, придава по-голяма устойчивост на Ификратовите наемници в схватките с хоплити. Престоят на Ификрат в Тракия – 368–360 г. пр. Хр., в близост до Македония и намесата му в династическите борби там, дават основание да се предположи, че македонците през този период се запознават отблизо с нововъведенията на Ификрат и вероятно те се намират в основата на реформата в македонската армия, проведена от Филип II само няколко години по-късно.

Отчитайки безспорния военен талант на Ификрат и неговия принос за създаването на македонската фаланга в същото време следва да се вземе под внимание и фактът, че атинският стратег така и не достига до идеята за създаването на постоянна войска от реформирани пелтасти. За него те са инцидентно решение на конкретна военна ситуация, а не кардинално решение на наблюдаващия се през IV в. пр. Хр. упадък на елинското военно дело, базирано върху фалангата на хоплитите. Въпреки своята отвореност към света и другите, големият стратег си остава преди всичко атинянин и елин. Той не може да приеме пелтастите, тракийски по своята същност, да изместят в Елада хоплитите, един от символите на класическа Елада. Едва Филип II забелязва големият потенциал, който имат реформираните Ификратови пелтасти и по техен модел създава педзетайрите.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Plut.**, *Apophth. reg. et imp.*, 44, 5.

² **Plut.**, *Apophth. reg. et imp.*, 44, 5.

- ³ **Plut.**, *Apophth. reg. et imp.*, 44, 1.
- ⁴ **Best, J. G. P.** *Thracian Peltasts and their Influence on Greek Warfare*. Groningen, 1969, p. 86–89.
- ⁵ **Xen.**, *Hell.*, IV, 5, 17.
- ⁶ **Dem.**, *Or.*, XXIII, 129; *Nepos*, XI, 2, 1.
- ⁷ **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers from the Earliest Times to the Battle of Ipsus*. Oxford, 1933, p. 55–56.
- ⁸ **Dem.**, *Or.*, XXIII, 118.
- ⁹ **Xen.**, *Hell.*, IV, 4, 15–17; **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers...*, p. 51–53.
- ¹⁰ **Xen.**, *Hell.*, IV, 8, 33–39; V, 1, 10–13.
- ¹¹ **Xen.**, *Hell.*, IV, 4, 15–16.
- ¹² **Xen.**, *Hell.*, IV, 4, 16; **Polyaen.**, III, 9, 24.
- ¹³ **Xen.**, *Hell.*, IV, 4, 16; 5, 13; III, 2, 4; *Anab.*, VI, 3, 7.
- ¹⁴ **Xen.**, *Hell.*, V, 3, 3–6; 4, 14; 39; 42–44; 54; 59; VI, 1, 19; 2, 10; 37; 4, 9; 5, 16; 23; VII, 1, 15–17; 4, 22; 5, 25.
- ¹⁵ **Xen.**, *Hell.*, IV, 6, 7–11; VI, 1, 9–10; 19; 4, 9.
- ¹⁶ **Diod.**, XV, 44, 2–4.
- ¹⁷ **Nepos**, XI, 1, 2–7; 2, 2–4.
- ¹⁸ **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers...*, p. 77–79.
- ¹⁹ **Rustow, W., H. Kochly**, *Geschichte des griechischen Kriegswesens von der ältesten Zeit bis auf Pyrrhos*. Aarau, 1852, S. 162–166; **Kromayer, J., G. Veith**, *Heerwesen und Kriegerführung der Griechen und Römer*. München, 1928, S. 88–92; **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers...*, p. 75–81; **Adcock, F. E.** *The Greek and Macedonian Art of War*. Berkeley-Los Angeles, 1957, p. 21–23; **Snodgrass, A. M.** *Arms and Armour of the Greeks*. London, 1967, p. 110–111; **Anderson, J. K.** *Military Theory and Practice in the Age of Xenophon*. Berkeley – Los Angeles, 1970, p. 128–133.
- ²⁰ **Griffith, G. T.** *The Mercenaries of the Hellenistic World*. Cambridge, 1935, p. 239;
- Launey, M.** *Recherches sur les armées hellénistiques*. I, Paris, 1949, p. 367.
- ²¹ **Best, J. G. P.** *Thracian Peltasts...*, p. 138–140.
- ²² **Best, J. G. P.** *Op. cit.*, p. 133–136.
- ²³ **Xen.**, *Hell.*, I, 2, 1–3.
- ²⁴ **Diod.**, XV, 44, 2–3; **Nepos**, XI, 1, 3–7.
- ²⁵ **Xen.**, *Hell.*, VI, 5, 51–52.
- ²⁶ **Burnett, A. P.** *Thebes and the Expansion of the Second Athenian Confederacy: IG ii2 40 and IG ii2 43*. – In: *Historia*, 11, 1962, 1–17; **Cawkwell, G. L.** *The Foundation of the Second Athenian Confederacy*. – In: *Classical Quarterly*, 23, 1973, 47–60; **Cargill, J.** *The Second Athenian League*. Berkeley – Los Angeles – London, 1981, p. 57–61; **Kallet-Marx, R. M.** *Athens, Thebes, and the Foundation of the Second Athenian League*. – In: *Classical Antiquity*, 4, 1985, 127–151.
- ²⁷ **Isok.**, XV, 111.
- ²⁸ **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers...*, p. 44–46.
- ²⁹ **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers...*, p. 77, 81.
- ³⁰ **Diod.**, XV, 32, 5.
- ³¹ **Parke, H. W.** *Greek Mercenary Soldiers...*, p. 77.
- ³² **Best, J. G. P.** *Thracian Peltasts...*, p. 108; **Anderson, J. K.** *Military Theory...*, p. 89–91; **Buckler, J. A.** *A Second Look at the Monument of Chabrias*. – In: *Hesperia*, XLI 1972, 4, p. 466–474.

- ³³ **Diod.**, XV, 32, 5.
- ³⁴ **Best, J. G. P.** Thracian Peltasts..., p. 107–110.
- ³⁵ Лековъоръжените войници на спартанците.
- ³⁶ **Diod.**, XV, 40–47.
- ³⁷ **Anderson, J. K.** Military Theory..., p. 128–130.
- ³⁸ **Nepos**, XI, 2, 4.
- ³⁹ **Diod.**, XV, 38, 1.
- ⁴⁰ **Diod.**, XV, 38, 1.
- ⁴¹ **Diod.**, XV, 41, 1–3; **Nepos.**, XI, 2, 2–4.
- ⁴² **Diod.**, XV, 41, 1–3.
- ⁴³ **Parke, H. W.** Greek Mercenary Soldiers..., p. 105–106.
- ⁴⁴ **Diod.**, XV, 44, 2–3.
- ⁴⁵ **Diod.**, XV, 41, 1–3.
- ⁴⁶ **Diod.**, XV, 29, 1.
- ⁴⁷ **Xen.**, Hell., VI, 1, 9.
- ⁴⁸ **Diod.**, XV, 81, 6.
- ⁴⁹ Townleyena scholia to Il., 13, 152.
- ⁵⁰ **Heskel, J.** The North Aegean Wars 371 – 360. Stuttgart: Steiner, 1997, p. 20–30.

ИЗБОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Adcock, F. E.** The Greek and Macedonian Art of War. Berkeley-Los Angeles, 1957.
- Anderson, J. K.** Military Theory and Practice in the Age of Xenophon. Berkeley – Los Angeles, 1970.
- Best, J. G. P.** Thracian Peltasts and their Influence on Greek Warfare. Groningen, 1969.
- Buckler, J.** A Second Look at the Monument of Chabrias. – In: Hesperia, XLI 1972, 4.
- Burnett, A. P.** Thebes and the Expansion of the Second Athenian Confederacy: IG ii2 40 and IG ii2 43. – In: Historia, 11, 1962.
- Cargill, J.** The Second Athenian League. Berkeley – Los Angeles – London, 1981.
- Cawkwell, G. L.** The Foundation of the Second Athenian Confederacy. – In: Classical Quarterly, 23, 1973.
- Griffith, G. T.** The Mercenaries of the Hellenistic World. Cambridge, 1935.
- Heskel, J.** The North Aegean Wars 371 – 360. Stuttgart: Steiner, 1997.
- Kallet-Marx, R. M.** Athens, Thebes, and the Foundation of the Second Athenian League. – In: Classical Antiquity, 4, 1985.
- Kromayer, J., G. Veith,** Heerwesen und Kriegführung der Griechen und Römer. München, 1928.
- Launey, M.** Recherches sur les armées hellénistiques. I, Paris, 1949.
- Parke, H. W.** Greek Mercenary Soldiers from the Earliest Times to the Battle of Ipsus. Oxford, 1933.
- Rustow, W., H. Kochly,** Geschichte des griechischen Kriegswesens von der ältesten Zeit bis auf Pyrrhos. Aarau, 1852.
- Snodgrass, A. M.** Arms and Armour of the Greeks. London, 1967.